

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ІНІ соціології та медіакомунікацій

Кафедра соціології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ, ЛАБОРАТОРНИХ, ПРАКТИЧНИХ,
САМОСТІЙНИХ РОБІТ ТОЩО
з курсу
«ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ»**

Розробник:

кандидат соціологічних наук,

доцент Ольга ФІЛІПОВА

Харків – 2025

ЗМІСТ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	3
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	3
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	4
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ	4
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ	5
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	7

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття передбачають такі види робіт: усна доповідь, участь у дискусії.

Усна доповідь передбачає самостійну позааудиторну підготовку здобувача з певної теми на основі аналізу першоджерел та подальшу презентацію напрацьованого матеріалу під час семінарського заняття.

Участь у дискусії передбачає розвиток аналітичних навичок здобувачів, спрямованих на покращення соціологічної уяви, логічності і критичності мислення. Участь у дискусії відбувається після усних доповідей здобувачів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для самостійної роботи

Теми для підготовки доповіді

1. Парадигма «глобалізації, що включає» («inclusive globalization») (Robertson, Albrow, Castells)
2. П'яте розширення ЄС. Сучасні напрямки розширення ЄС.
3. Механізми багаторівневого керування в ЄС.
4. Ідея нового середньовіччя або «арештованого федералізму» (Anderson).
5. Ідея Європейської уніфікації та її критика.
6. Політика створення загальноєвропейської ідентичності та проблема націоналізму. (Laffan, Giorgi, Siedentop, Moravcsik).
7. Проблема колективної дії та соціальної інтеграції. Роль індивіда у Європейському просторі.
8. ЄС як космополітична демократія (Held, Archibugi) чи антагоністична демократія (Mouffe)?
9. Винахід традицій. Зміна традиційного ставлення до минулого («торжество пам'яті», П. Нора).
10. Європейські суспільства: політика пам'яті як фактор, що об'єднує та роз'єднує.
11. Європейська політика Добросусідства.
12. Місце України в загальноєвропейському просторі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота – самостійна робота у вигляді підготовки та презентації дослідницького проекту за обраною темою, що є аналітичним документом, якій оцінює соціальні, культурні та гуманітарні наслідки певної ініціативи, політики, просторової зміни або культурного продукту. Його мета — надати обґрунтовані висновки та рекомендації, які можуть бути використані органами влади, громадськими організаціями, освітніми й культурними установами, локальними громадами та дослідниками. Проєкт виконується здобувачами в індивідуальному або груповому форматі та передбачає застосування якісних методів дослідження, інтерпретаційних підходів та етичних стандартів соціальних наук.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

Приклади завдань для залікової роботи

Приклад 1

1. Зростання підтримки праворадикальних партій в ЄС.
2. Проблема міграцій в ЄС.

Приклад 2

1. Кордони та ідентичності як продукти конструювання інституційних і дискурсивних практик
2. Європейські суспільства: політика пам'яті як фактор, що об'єднує та роз'єднує.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Критерії оцінювання роботи на семінарах:

3 бали – послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу; вміння вільно формулювати та аргументувати висновки, застосовувати отримані знання до аналізу конкретних соціальних ситуацій.

2 бали – неповний виклад матеріалу; вміння систематизувати й узагальнювати інформацію, але неспроможність її аналізувати й формулювати аргументовані висновки.

1 бал – спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням помилок; невміння систематизувати й узагальнювати інформацію.

Критерії оцінювання контрольної роботи (дослідницького проекту):

Компоненти оцінювання:

Актуальність проблеми

Коректність методів (якісні методи, сенсорні, візуальні, аналітика простору)

Глибина аналізу

Якість рекомендацій (конкретність, застосовність)

Презентація та дизайн матеріалів

Високий рівень

Проект комплексний: комбінує різні типи даних.

Аналітика глибока, рекомендації — чіткі та релевантні.

Продемонстровано вміння робити експертні висновки та пропонувати рішення для громади/інституції.

Візуалізації, таблиці, карти, схеми.

Хороший рівень

Проект логічний, але менш масштабний.

Рекомендації менш конкретні.

Дані інтерпретовано не повністю.

Достатній рівень

Є основна структура, але аналіз поверховий.

Бракує візуалізацій або вони неінформативні.

Залікова робота. Виконання завдань залікової роботи оцінюється за 40-бальною шкалою, виходячи з таких критеріїв:

35-40 балів – знання програмного матеріалу мають системний характер; повний, правильний, послідовний, логічний виклад матеріалу з відсутністю помилок; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

31-34 бали – знання й розуміння програмного матеріалу в повному обсязі; повний, послідовний, логічний, аргументований виклад матеріалу; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; допущені незначні помилки не впливають в цілому на загальне вирішення завдань.

21-30 балів – знання й розуміння тільки основного програмного матеріалу; спрощений і неповний виклад матеріалу, коли завдання в основному виконані, але здобувач не володіє матеріалом глибоко, його знання мають розрізнений характер; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність її аналізувати та формулювати аргументовані висновки; допущені окремі помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

11-20 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають поверхневий характер; спрощений і непослідовний виклад матеріалу; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність самостійно робити висновки; допущені суттєві помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

0-9 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають неповний характер; спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; нездатність до систематизації й узагальнення інформації; допущені суттєві помилки, що значною мірою вплинули на загальне вирішення завдань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові джерела:

- Консолідовані версії договору про Європейський Союз та договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01) : хрестоматія / упоряд. Б. В. Бабіна. – О. : Фенікс, 2012. – 294 с.
- Хартія основних прав ЄС (The Charter of Fundamental Rights of the EU). URL: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm
- Засновницькі договори ЄС. URL: http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/new_founding_treaties.htm#founding
- Charter of Fundamental Rights of the European Union 2000/C 364/01. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
- Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>
- European Commission: Rule of Law Framework. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/effectivejustice/rule-law/rule-law-framework_en
- Treaty establishing the European Coal and Steel Community (1951). URL: http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/new_founding_treaties.htm#founding
- The Treaty of Rome, officially the Treaty establishing the European Economic Community (1957). URL: http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/new_founding_treaties.htm#foundingCommunity (TEEC)
- Treaty establishing the European Atomic Energy Community (1957). URL: http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/new_founding_treaties.htm#founding
- Schengen Convention implementing the Schengen Agreement (1985). URL: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922\(02\):en:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922(02):en:HTML)
- Single European Act (1986). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11986U/TXT>
- The Maastricht Treaty The Treaty on European Union (TEU) (1992). URL: www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf
- The Copenhagen Criteria (1993). URL: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-93-3_en.htm?locale=en
- The Treaty of Amsterdam (the Treaty of Amsterdam amending the Treaty of the European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts) (1997) URL: www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf
- The Treaty of Nice (Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts) (2001). URL: www.eurotreaties.com/nicetreaty.pdf
- The Draft Treaty establishing a Constitution for Europe (TCE) (2004). URL: european-convention.eu.int/docs/treaty/cv00850.en03.pdf
- The Treaty of Lisbon (2007). URL: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text

Основна література

- Beata Piskorska & Grzegorz Tutak. (2025) The European Union Under the Conditions of the Migration Crises: Consequences for the Evolution of the Identity of the European Union Unia Europejska w warunkach kryzysów migracyjnych. Konsekwencje dla ewolucji tożsamości Unii Europejskiej. *Przegląd Strategiczny*:18, pages 185-198.

- van Kessel, S. (2025). Populism, the far right and EU integration: beyond simple dichotomies. *Journal of European Integration*, 47(1), 127–133. <https://doi.org/10.1080/07036337.2025.2434341>
- Christou, G., Meyer, T., & Fanni, R. (2025). The European union: assessing global leadership through actorness in artificial intelligence. *Journal of European Integration*, 47(3), 383–401. <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2377200>
- Brøgger, T. E. (2025). A ‘Europe of defence’? The establishment of binding commitments and supranational governance in European security and defence. *Journal of European Integration*, 47(3), 403–422. <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2379421>
- Bachleitner, K., & Betts, A. (2025). The EU’s Normative Dissensus on Migration: How National Identities Shaped Responses to the European Refugee Crisis. *Journal of European Integration*, 47(3), 469–484. <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2382184>
- Брензович К.С., Ерфан Є.А. Хронологія політико-економічної трансформації Європейського Союзу: загрози та виклики сучасності // «Молодий вчений». - № 2 (29). – 2016.
- Віднянський С.В. Об’єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов. – К.: Інститут історії України, 2009. – 376 с.
- Вояковський Д. Ментальні кордони в Європі без кордонів / Д. Вояковський; [пер. з польськ.]. – К. : Ніка-Центр. – 2012. – 320 с.
- Консолідовані версії договору про Європейський Союз та договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01): хрестоматія / упоряд. Б. В. Бабіна. – О. : Фенікс, 2012. – 294 с.
- Лікарчук Д. С. Європейський Союз та Україна: Перспективи та проблеми адаптації // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. - Випуск 3 (2019)
- Шевчук Б. Засади функціонування Європейського Союзу// Ефективність державного управління. - Збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 44. - С.21-28
- Council Conclusions on Enlargement and Stabilization and Association Process. [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>
- Emerson M., Movchan V. Deepening EU–Ukrainian Relations: What, why and how? [Електронний ресурс] / CEPS Special Report, 23 August 2016. – Режим доступу: <https://www.ceps.eu/publications/deepening-eu-ukrainian-relations-what-why-and-how>
- Enlargement package: Commission publishes reports on the Western Balkans partners and Turkey. Press release [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3342_en.htm
- Вінникова Н.А. Фракціоналізація ухвалення рішень в Європейському Союзі / Н.А. Вінникова // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: Збірник наукових праць / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – Вип. 1 (9). – Ч. 2. – С.24–34.
- Гайдамака В. О. Соціальна державність: еволюція моделей / В. О. Гайдамака // Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку : зб. наук. ст. за матеріалами III Всеукр. наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 15 листоп. 2019 р. – Харків, 2019. – С. 24–29.
- Маринів І. І. Боротьба з тероризмом в світлі актів Європейського Союзу та Ради Європи (співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним правом) / І. І. Маринів // Сучасні глобалізаційні виклики і міжнародне право : зб. наук. ст. за матеріалами IV Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам’яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 15 листоп. 2018 р. – Харків, 2018. – С. 19–27.

- Петренко Ю. В. PESCO та європейська ініціатива з інтервенції: єдина мета та різне бачення ідеї європейської оборони / Ю. В. Петренко // Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку : зб. наук. ст. за матеріалами III Всеукр. наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 15 листоп. 2019 р. – Харків, 2019. – С. 179–183.
- Проблеми розвитку фінансових інститутів ЄС : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2019. – 159 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/scc/10.pdf>
- Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку: зб. наук. статей за матеріалами I-ї наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квітн. 2018 р. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк та ін. – Харків, 2018. – 450 с.
- Булик М.В. Поняття «європейська інтеграція» та «європеїзація» у сучасній науковій думці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://istfak-mgu.at.ua/publ/procesi_regionalizaciji_ta_globalizaciji_jak_dominanta_svitovogo_rozvitku/ponjattja_evropejska_integracija_ta_evropeizacija_u_suchasnij_naukovij_dumci/1-1-0-18
- Єврокомісар заявив про перспективи балканських країн вступити в ЄС до 2025 [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/world/2355652-evrokomisar-zayaviv-pro-perspektivi-balkanskih-krajiv-vstupiti-v-es-do-2025-roku.html>
- Зеленюк К. Нове розширення: хто може поповнити ряди ЄС до 2025 року, і чому в списку немає України [Електронний ресурс] / К. Зеленюк. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukr.segodnya.ua/world/europe/ocherednoe-rasshirenie-kto-mozhet-popolnit-ryady-es-do-2025-goda-i-pochemu-v-etom-spiske-net-ukrainy-1112453.html>
- Леськів С. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа для розбудови громадянського суспільства // Теорія держави і права - 2017. - №6. - С. 163-166
- Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / О.А. Малиновська. – К. : НІСД, 2018. – 472 с
- Малиновська О.А. Міграційна політика Європейського Союзу: виклики та уроки для України : аналітична доповідь [Електронний ресурс] / О.А. Малиновська. – 2014. – Режим доступу : http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/migr_pol-68f1d.pdf.
- Мартинюк В. ЄС: Британія виходить, Балкани заходять [Електронний ресурс] / В. Мартинюк. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://espresso.tv/article/2016/07/15/yes_brytaniya_vykhodyt_balkany_zakhodyat
- Мовчан П. П. Теоретичні підходи щодо формування Європейської ідентичності // Державне управління: удосконалення та розвиток. - № 9. - 2015
- Favell A., Reimer D., Solgaard J. Transnationalism and cosmopolitanism: Europe and the global in everyday European lives In: Recchi, Ettore(Ed.): The Europeanisation of Everyday Life: Cross-Border Practices and Transnational Identifications among EU and Third-Country Citizens – Final Report. 2014. – P. 138-168.
- Kolind F. Dynamics in European Identity Formation / Frederic Kolind // Master's Thesis. – Roskilde Universitet, 2014. – 63 pp.
- The concept of "imperial federalism" in the service of european integration: history and contemporaneity / I. Yakovyuk, M. Okladnaya, O. Tragniuk, S. Shestopal, B. Hrybovskiy // National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Heral. – 2018. – № 2. – P. 214–222.
- Zick A. Intolerance, prejudice and discrimination – a european report / A. Zick, B. Küpper, A. Hövermann. – Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2011. – 189 p.
- Болнар Г. Від “колективної пам’яті” до “пам’яті груп” та постпам’яті: до питання розвитку і сучасних викликів у студіях пам’яті. Україна–Польща: історична

- спадщина і суспільна свідомість / голов. ред. Микола Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 13. С. 257–288. <https://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?portfolioitemid=455>
- Іванова А. «Пам'яттєве законодавство» в Україні як сучасний феномен: загальні підходи, передумови виникнення. *Правова держава* – 2022. Випуск 33 <https://doi.org/10.33663/1563-3349-2022-33-41-53>
  - Серватюк В.М., Яблонський І.М. Теоретико-методологічні підходи до розуміння державного кордону та його захисту. *Честь і закон*. № 1 (84). 2023. С.55- 62. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/1/84/276814>
  - Філіппова О., Дейнеко О. Політика ідентичності в прикордонних регіонах України. *Ideology and politics journal*. № 3(22), 2022 171 <https://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2023/04/8.-Filippova-Dejneko.pdf>
  - Фукуяма Ф. Проти політики ідентичності. Незалежний культурологічний часопис <І>. 2019 <http://www.ji-magazine.lviv.ua/2019/fukuyama-proty-polityky-identychnosti.htm>
  - Aasland, A., Filippova, O., Deineko, O., Zaporozhchenko, R. 2021. “Decentralisation, social cohesion and ethnocultural diversity in Ukraine’s border regions.” In: In The Accommodation of Regional and Ethno-cultural Diversity in Ukraine edited by A. Aadne and S. Kropp, 143–170. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-80971-3_6
  - Bennetta, Jules-Rosette. 2000. “Identity Discourses and Diasporic Aesthetics in Black Paris: Community Formation and the Translation of Culture.” *Diaspora*9(1):39-58.
  - Borderless Worlds for Whom? Ethics, Moralities and Mobilities. Edited by Anssi Paasi, Eeva-Kaisa Prokkola, Jarkko Saarinen, Kaj Zimmerbauer – Routledge. 2018
  - Filippova Olga. Re-conceptualisations of Borders in Post-Soviet Ukraine: Between EU Regulations, the Soviet Legacy and Internal Political Strife. / Migration, Borders and Regional Stability in the EU’s Eastern Neighbourhood. Eds b y Ilkka Liikanen, James W. Scott and Tiina Sotkasiira. London: Routledge – 2016- p.69-83.
  - Filippova, O. and Deineko, O. 2021. “The politics of identity in Ukrainian border regions.” In The Accommodation of Regional and Ethno-cultural Diversity in Ukraine edited by A. Aadne and S. Kropp, 211–236. Cham: Springer https://doi.org/10.1007/978-3-030-80971-3_8
  - Houtum, van H. & Bueno Lacy, R. (2015) The EU’s self-threatening border regime. The Broker Online 26.11.2015. <http://www.thebrokeronline.eu/Blogs/Inclusive-Economy-Europe/The-EU-s-self-threatening-border-regime>.
  - Ilkka Liikanen. Building Regional Stability through Cross-Border Co-operation: Changing Spatial Imaginary and Sovereignty Concepts of EU Neighbourhood Policies / Migration, Borders and Regional Stability in the EU’s Eastern Neighbourhood. Eds b y Ilkka Liikanen, James W. Scott and Tiina Sotkasiira. London: Routledge – 2016 - p. 18-35.
  - James W Scott. Globalization and border studies / Handbook on the Geographies of Globalization. Edward Elgar Publishing – 2018 – p. 62–82.
  - Laine J. Scott J.W. Ontological (in)security. The EU’s bordering dilemma and neighbourhood / Borderless Worlds for Whom? Ethics, Moralities and Mobilities Edited by Anssi Paasi, Eeva-Kaisa Prokkola, Jarkko Saarinen, Kaj Zimmerbauer – Routledge. 2018 - p. 184-196.
  - Migration, Borders and Regional Stability in the EU’s Eastern Neighbourhood. Eds b y Ilkka Liikanen, James W. Scott and Tiina Sotkasiira. London: Routledge – 2016.
  - Post-Cold War Borders Reframing Political Space in Eastern Europe. Edited ByJussi Laine, Ilkka Liikanen, James W. Scott – Routledge. 2018.
  - Scott J. Hungarian Border Politics as an Anti-Politics of the European Union // Geopolitics – 2018 – p. 1-20.

- Vaara, E., Tienari, J., & Koveshnikov, A. (2021). From Cultural Differences To Identity Politics: A Critical Discursive Approach To National Identity in Multinational Corporations. *Journal of Management Studies*, 58(8) 2052-2081
https://acris.aalto.fi/ws/portalfiles/portal/76916286/J_Management_Studies_2019_Vaara_From_Cultural_Differences_to_Identity_Politics_A_Critical_Discursive_Approach_to.pdf

Допоміжна література

Веб-представництва Європейських партій:

- European Peoples Party (Christian Democrats) – <http://www.eppgroup.eu>.
- The Alliance of European Conservatives and Reformists (ECR) <http://ecrgroup.eu>.
- The Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) – <http://www.alde.eu/en/>.
- Europe for Freedom and Direct Democracy [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.efdgroupp.eu>.
- Nordic Green Left (GUE/NGL) – <http://www.guengl.eu>.
- The Greens/European Free Alliance [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.greens-efa.eu>. – Title from the screen.
- Group of Progressive Alliance of Socialists and Democrats S&D – Режим доступу: <http://www.socialistsanddemocrats.eu>.
- Веб-сторінка Європейської громадянської ініціативи – European Citizens' Initiative Official Register – <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>
- Он-лайн портал європейських новин (укр.) – <http://ua.euronews.com>
- The Center for European Policy Studies – <http://www.ceps.be>
- ENERPI (European Network of Economic Policy Research Institutes) – <http://www.enepri.eu>
- EPIN (European Policy Institutes Network) – <http://www.epin.org>
- Institute for European Studies – <http://www.ies.be>
- Eurostat (The statistical office of the European Union) – <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- Eurobarometer (the Public Opinion Analysis sector of the European Commission) – <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/>
- European Social Survey – <http://www.europeansocialsurvey.org/>

Інформаційні ресурси

- Офіційний веб-сайт Європейського Союзу – <http://europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Європейської Ради – <http://www.european-council.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Ради ЄС – <http://www.consilium.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Президентства Нідерландів у Раді Європи – <http://english.eu2016.nl/eu-presidency>
- Офіційний веб-сайт Європейської Комісії – <http://ec.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Європейського Парламенту – <http://www.europarl.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Суду Європейського Союзу – <http://curia.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Суду Аудиторів – <http://www.eca.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Соціально-Економічного Комітету ЄС – <http://www.eesc.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Комітету Регіонів – <http://cor.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Представництва ЄС в Україні – <http://eeas.europa.eu>

- Офіційний веб-сайт Європейської Служби Зовнішньої Діяльності – <http://eeas.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Інформаційного Центру Сусідства ЄС – <http://www.enpi-info.eu>
- Online Resource Guide to EU Foreign Policy – <http://www.eufp.eu>
- Офіційний веб-сайт Європейського Омбудсмена – <http://www.ombudsman.europa.eu>
- Офіційний веб-сайт Європолу – <https://www.europol.europa.eu>
- Інтернет-портал законодавства ЄС – <http://eur-lex.europa.eu>
- The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) – <http://fra.europa.eu/en>